

L'univers dels jocs en el món dels invidents

Presentació

Dins la meua família sempre hi ha hagut una gran afició pels jocs de taula. De forma més o menys conscient, sempre he sabut que la vista és un sentit i una capacitat essencial per jugar-hi, per això no creia que una persona invident pogués jugar a un joc de taula fàcilment. I aquí vaig plantejar-me una pregunta: És possible que un nen amb deficiència visual pugui realment gaudir d'un joc de taula?

El meu treball ha girat entorn d'aquesta pregunta, buscant l'objectiu, un cop fetes les recerques necessàries, de respondre-la de forma sincera i ajustada.

Metodologia

El treball es va iniciar amb la fase de recerca, on vaig fer un estudi sobre la ceguesa i els jocs de taula. Durant l'agost vaig investigar sobre els dos temes en profunditat, fins que vaig tenir tots els punts importants explicats. També em vaig posar en contacte amb personal de l'ONCE, que em va ajudar a acabar d'explicar el tema de l'educació en els nens i nenes amb deficiència visual. La meua tieta, la Marta Combis, directora del centre cívic El Mercadal, al Barri Vell de Girona, em va posar en contacte amb experts en jocs que em van donar a conèixer jocs adaptats per a persones amb dèficit visual, i em van parlar de la seva experiència en aquest àmbit.

Més tard vaig iniciar una investigació per totes les botigues de jocs de taula de Girona, en busca de jocs adaptats o aptes per a nens i nenes invidents, i vaig recórrer a l'experiència de la Maria i en Quim, amics de la família, que tenen un fill de catorze anys, l'Enric, cec de naixement. Ells em van explicar els problemes que tenen a l'hora de buscar i jugar amb jocs de qualsevol classe. A mitjans de setembre vam muntar una tarda de jocs.

Amb tot això he arribat a obtenir una sèrie de conclusions sobre la possibilitat que els nens invidents gaudeixin o no a l'hora de jugar amb jocs de taula.

Cos del treball

La fase de recerca comença amb la investigació del primer tema, els jocs de taula. Vaig investigar la seva història i la seva evolució fins a arribar a la gran varietat que en coneixem avui en dia. L'apartat més significatiu és el que exposa tots els mètodes d'adaptació de jocs de taula que existeixen: els més destacats són el braille, la creació de taulers amb relleu i la incorporació de sons.

Pel que fa al segon tema, la ceguesa, vull destacar els dos tipus de deficiències visuals més importants, la ceguesa total i la ceguesa parcial. Cada deficiència visual pot tenir una causa diferent, ja siguin els errors de refracció, les cataractes, la DMAE (degeneració macular associada a l'edat), entre d'altres, però en aquest treball faig una recerca més de cara a la ceguesa total i als casos de ceguesa parcial greu, no em centro en els que es poden corregir fàcilment. Finalment, un punt crucial dins d'aquest tema és la recerca respecte al llenguatge braille, un sistema d'escriptura molt conegut arreu del món.

Un cop feta aquesta investigació vaig descobrir que aquestes dues temàtiques són molt diferents entre si, i que semblaven quasi incompatibles. I em va sorgir una nova pregunta: Els jocs de taula compatibles amb la ceguesa? La investigació feta no em permetia de respondre-la satisfactòriament, igual que tampoc podia respondre la pregunta inicial.

Així que vaig posar-me en contacte amb un grup d'experts en tota mena de jocs, amb una educadora de l'ONCE i amb els pares de l'Enric, un noi que va néixer amb una malformació de retina bilateral que li va provocar una ceguesa total d'ambdós ulls. Quan vaig parlar amb els experts en jocs i amb l'educadora de l'ONCE em van explicar les dificultats d'adaptar els jocs de taula, no tan sols pel fet que hi ha molt poques adaptacions, sinó perquè es fa molt pesat per a un nen o nena amb deficiència visual seguir un joc de taula. Els pares de l'Enric m'ho van confirmar: si no és que sigui un joc de caràcter auditiu, a l'Enric se li fan molt avorrits, tot i que estiguin adaptats tàctilment.

Aquest va ser un dels motius pels quals vaig iniciar una recerca per totes les botigues especialitzades en jocs de taula de Girona, amb l'objectiu de trobar un joc de taula que, sense cap mena d'adaptació, pogués ser jugat i gaudit per un nen amb ceguesa, i la recerca em va portar a un únic joc, el TEAM 3, un joc de taula per a persones a partir dels catorze anys. Té una durada d'uns 30 min i poden jugar-hi entre 3 i 6 persones. A cada ronda hi participen tres jugadors cadascun amb un rol diferent (arquitecte, supervisor i constructor), i aquests treballen junts per construir l'estructura que els hagi tocat a les cartes amb les deu peces de construcció que proporciona el joc.

Sempre que l'invident ocupi la posició del constructor, el joc pot ser jugat per un nen amb ceguesa i no necessita cap mena d'adaptació.

Això ho vaig corroborar quan vaig organitzar una tarda de jocs. En aquesta sessió, l'Enric i la seva família em van ensenyar la varietat de jocs adaptats que tenien, entre els quals hi havia el parxís braille, una versió casolana del dòmino braille i el famós joc de cartes UNO. Jo vaig ensenyar-los el que havia trobat després de la meva recerca, el TEAM 3.

Els jocs que ells tenien, tot i estar adaptats, no eren els que l'Enric triava quan volia divertir-se, ja que, o bé no hi havia fluïdesa a l'hora de jugar, o bé es feia molt lent i cansat per a tots. Així que vam procedir a jugar al TEAM 3, i un cop explicat el joc i assignats els rols vam jugar-hi unes quatre rondes aproximadament.

L'Enric va ocupar la posició de constructor, i tot i que va necessitar una mica d'ajuda a l'hora de situar les peces a la taula i apilonar-les, les persones que vam ocupar la posició de supervisors vam saber guiar-lo per poder assolir l'objectiu del joc. Vam riure molt i la família va comentar que havia sigut un dels jocs de taula més còmodes i entretinguts que havien provat amb l'Enric. Per aquest motiu vaig considerar el joc un èxit.

Conclusions

Al llarg d'aquest treball he buscat la possibilitat d'harmonitzar els jocs de taula i la deficiència visual, i tot i que de primer poden semblar incompatibles, he pogut constatar que els jocs de taula per a nens invidents són una opció més que factible.

Avui en dia ja existeixen adaptacions de tots els jocs clàssics possibles, siguin de tauler, de cartes o d'objectes, i els nens i nenes amb deficiència visual poden tenir-los al seu abast. El problema es presenta a l'hora de jugar-hi: els nens invidents poden gaudir totalment d'un joc de taula? Jo no puc donar una resposta aquesta pregunta amb una convicció absoluta, però pel que he anat veient durant la meva recerca puc fonamentar una sèrie de conclusions.

En la majoria de jocs de taula la vista és imprescindible, no tan sols per jugar-hi sinó per gaudir-ne. Qualsevol joc és adaptable, i un nen cec pot fer-ne ús, però aquells que requereixen reflexos i rapidesa, especialment si tenen un enfocament competitiu, es fan impossibles per a les persones invidents.

El punt on vull arribar és que els nens i nenes amb deficiència visual sempre tindran aquest hàndicap a l'hora de jugar a jocs de taula i tot i les adaptacions, en braille, amb sons o amb relleus, entre d'altres, no podran gaudir d'una experiència totalment satisfactòria amb els jocs de taula.

Això, però, no ha de fer que el mercat de jocs deixi d'adaptar-los, ben al contrari, s'han de buscar nous mètodes d'adaptació, noves sortides, per poder aconseguir que l'experiència d'un nen invident jugant pugui arribar a ser igual que la d'un vident.

Bibliografia i bibliografia web

Webs: - MEDLINE PLUS: Ceguera y pérdida de la visión. <<https://medlineplus.gov/spanish/ency/article/003040.htm>> - UPCOMMONS: Projecte de disseny integral d'un joc de taula interactiu mitjançant una aplicació mòbil. - <https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/336194/REPORT_Copia%20de%20consulta.pdf?sequence=7&isAllowed=y> - WIKI BOOKS: Nens amb deficiència visual. <https://ca.wikibooks.org/wiki/Nens_amb_defici%C3%A8ncia_visual> - WHO.INT: Ceguera y discapacidad visual. <<https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>> - BLB2B3: Característiques i patologies. <https://www.blb2b3.org/ca/Telefono_Ull/patologies.html#Caracteristicas> - Mayo Clinic: Tracoma. <<https://www.mayoclinic.org/es-es/diseases-conditions/trachoma/symptoms-causes/syc-20378505>> - ONCE: Ceguera y deficiencia visual. <<https://www.once.es/dejanos-ayudarte/la-dis-capacidad-visual/concepto-de-ceguera-y-deficiencia-visual>> - WHO.INT: Global Data on Visual Impairments 2010. <<https://www.who.int/blindness/GLOBALDATAFINAL-forweb.pdf>> - EDUCAR AVUI: Rosa Ferrer. La importància dels més petits. <<http://www.blogrosasensat.org/2017/03/la-importancia-dels-mes-petits.html>> - CUGAT.CAT: Sara Nochebuena. La importància dels primers anys de vida, al 'M'estimes, m'estimo, t'estimo'. <https://www.cugat.cat/diari/sons/115887/la-importancia-dels-primers-anys-de-vida-al-m_estimes-m_estimo-t_estimo_> - DISCAPNET: Lenguaje braille. <<https://www.discapnet.es/areas-tematicas/disenio-para-todos/accesibilidad-de-comunicacion/lenguaje-braille>> - ONCE: El Braille: lectura, aprendizaje, alfabeto y signos. <<https://www.once.es/servicios-sociales/braille>> - Repositori.UVIC: Clàudia Garrell i Silvia Nogué. L'entorn educatiu d'un infant amb dèficit visual al centre escolar: Anàlisi del grau d'inclusió. <http://repositori.uvic.cat/bitstream/handle/10854/4235/trealu_a2015_garrell_claudia_entorn_educatiu.pdf?sequence=1&isAllowed=y> - Wikipedia: Joc de taula. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Joc_de_taula> - OBBAL: Els jocs de taula com a eina pedagògica. <<https://www.obbal.com/2016/02/19/els-jocs-de-taula-com-a-eina-pedag%C3%B2gica/>> - Wikipedia: Senet (joc) <[https://ca.wikipedia.org/wiki/Senet_\(joc\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/Senet_(joc))> - Wikipedia: Serps i escales <https://ca.wikipedia.org/wiki/Serps_i_escales> - Super Juegos de Mesa: Guía completa de los mejores juegos de mesa. <<https://superjuegosdemesa.com/>> - Wikipedia: Monopoly. <<https://ca.wikipedia.org/wiki/Monopoly#Hist%C3%B2ria>> - Wikipedia: Scrabble. <<https://ca.wikipedia.org/wiki/Scrabble#Hist%C3%B2ria>> - ONCE: CTI. <<https://cti.once.es/>> - Jugaia: Juego de mesa cuarto. <<https://www.jugaia.com/es/tipo-de-juguete/juegos-de-mesa/juegos-de-mesa-clasicos-y-para-expertos/juego-mesa-cuarto>> - Guia Forge of Empires: Clue o Cluedo. <<https://guiaforgeofempires.com/cluedo-clue-juego/>>.

Llibres: - Sidera, F. (2020). Desenvolupament sensorial i perceptiu. Apunts de l'assignatura «Aprentatge i Desenvolupament de la Personalitat» del Grau de Mestre/a en Educació Primària de la UdG.
